

ügyesen átsiklani

kollázs Tandori Dezső Feltételes megálló című kötetéből

ha ügyesen akarnék átsiklani valamin
 egy könnyűszerkezetű hirdetőoszlop
 állhatna mögöttem vagy én
 állhatnék a hirdetőoszlop mögött
 mondjuk a mosodába igyekeznék
 vagy Van Gogh kávéházteraszára
 a Place du Forumon
 átvágva a kövezethullámozgatás
 máris kávéház-fényein
 a szemet szűrje ez a tér s mintha dörzsölnéd
 a térben térek rá a legfontosabbra azonnal
 tavaszodhatott amikor az a dolog történt
 az a könnyűszerkezetű hirdetőoszlop
 egyszer csak ott állt mögöttem vagy előttem
 de mire a rezzenés fénylencse csak ilyen órán
 körbeérik a tavorozsák
 mind másképp idegen mind másképp ismerős
 személytelen-személyesek a monotóniák
 nincs fény mi ne időznék épp tárgyakon
 nem kellett volna megszület-
 nem nem nem a Place du Forumon
 a mosodában vagy a hirdetőoszlop mögött
 ha át akarnék siklani ügyesen
 valami könnyűszerkezeten könnyen
 vagy nehezen vagy valami nehézszerkezeten
 nehezen vagy könnyen de azért ügyesen
 állhatna mögöttem tér és hullámozhatna
 a kövezet akár kávéházterasz
 az éjszaka tenyerembe akarna ülni
 dolgozhatott mikor az a kitavaszodás történt
 és mintha valaki dörzsölné a teret fényel
 az azonnaliságra rátérni a legfontosabb most
 mintha ügyesen akarnának átsiklani rajtam
 de nem nem a Place du Forumon
 a könnyűszerkezetű hirdetőoszlopok
 és a tavorozsák

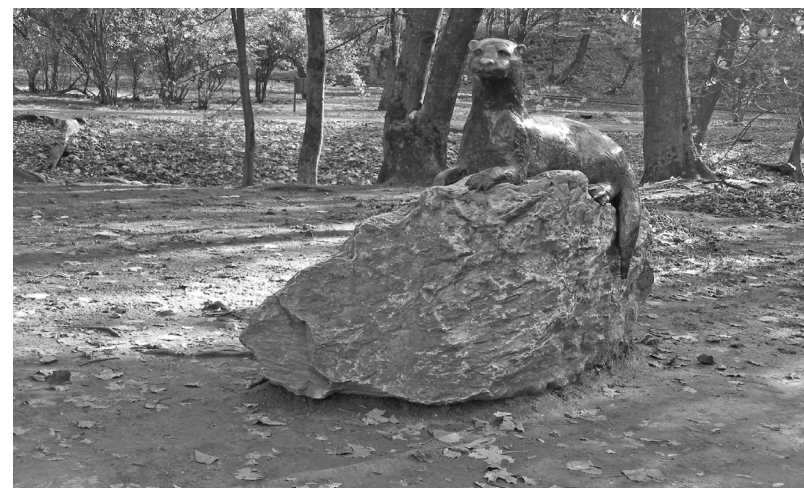
Lukáts János

Mit szólsz, Miskolc...

...hogy születtél, Viola, újra fel akar fedezni, látványosságként akar kezelni? És ehhez Lőrincet hívja segítségül, a „közelálló kívülálló”?! Lőrinc persze örül a hívásnak, napokig böngészi „Miskolc és vidéke” látnivalóit, amelyek közül sok azért bennfentességet és kellő helyismeretet igényel. A kiváló ürügy pedig az iskolai szünet, amely sugaras őszt ígér.

A legkiválóbb útvonalat választják, keresztül a Mátrán, aztán keresztül a Bükkön. A megunhatatlan útvonal, tele nemcsak kanyarral, hanem megannyi vágyakozással, hogy megálljanak, és megrohanják a hegyoldalakat, a várakat, a „köveknek” nevezett kilátó ormokat. Délutánba hajlik a nap, mire berobognak a szép nevű Lillafüredre, amely hegyek alatt, völgyek fölött áll órséget számos tornyával, teraszai rafináltan rendezett sorával, ólomüveg ablakos termeivel, sétautas parkjával, és mindennel, ami egy a világ fölé emelt vendégváró helyet igazán vonzóvá tehet. Halloween ideje van, ez a szállónak alkalom akciókra, kedvezményekre, aki akar, élhet vele.

Viola és Lőrinc felfedező útra indul, mindent a helyén találnak, egy forralt borral érzik magukat megérkezettnek, a vízesést keveslik. És váratlanul ráakadnak a vidraszoborra, amelyről eddig csak hallottak, hiába keresték, és most – tessék! – itt hever és figyel, ahogy csak nagy vízi vadászok szoktak nyugalmas percekben. A lillai vidra remek, bronzalkotás, orra, mancsai és farka vége csak úgy fénylik a felnőtt- és gyermekkezek simogatásától.

Az eső szemerkélni kezd, de mit számít mindez, lelkes érdeklődéssel indulnak Felső-Hámorba, amely valójában Lillafüred lába alatt terül el, a keskeny völgyben húzza meg magát, egy országút, egy patak és két meredek hegyoldal ölelésében szorításában. A falu egyik utcáján le, a másikon fel, bepillantottak a hegyi falu esti életébe. A kémények füstkalapot emelnek feléjük. A lillai barlangok ilyenkor már „alszanak”.

A Palota eldorádójában reggelit kapnak és vacsorát, alig áttekinthető és végigéretlen kínálatból szemelgetnek, sokféléből óvatosan, hogy még többfélélt kóstolhassanak. Hideg és meleg, könnyű és még könnyebb étkek, asztaluktól ötpercenként indulnak táplálékgyűjtő körútra, szerzeményeiket a legfurcsább sorrendben fogyasztva. Viola a salátákból legelészik módszeresen, Lőrinc két-három halféleséget is végigkóstol. Gyümölcsből ananász, kivi, sárgadinnye, de akár datolya és füge, ezek a lillafüredi honos termények. Viola mégis a toros káposztát emeli kedvencévé, Lőrinc a könnyű, barna kiflicskét, afféle apró croissant-t.

Az étkezésekhez zene-, sőt ének kíséret, esténként tangóharmonikás, múlt századi operettdalokkal, slágerekkel, amin „még apáik nőttek fel”, meg bizony már ők is. Reggel gitáros penget, és egy kiváló, ifjú hölgy fuvolázik. Ami „szívhez szól”, azt brávozzák, megtapsolják. Kevesen teszik ugyanezt, a zenészek hálásan fogadják.

És akkor váratlan, esti meglepetés: díszes sakkasztal, felállított figurákkal. Sose sakkoztak még egymással, sakk-képességüket (már még se mondjuk: tehetségüket) mindig elhallgatták, ha nem is tagadták le. Mesterek között minek emlegetnék műkedvelő mivoltukat. Rohannak a sakkasztalhoz, Viola a feketéhez ragaszkodik (mert nem tud kezdeni – mondja –, ezt ellesi fehér ellenfelétől), azt állítja, csak a lépéseket ismeri, ehhez képest szívósan védekezik, alkalmanként támadni is próbál. Elnéz és észrevesz állásokat, vagyis kiszámíthatatlan, már majdnem veszedelmes ellenfél. Lőrinc a hibák nagymestere, azt állítja, harminc éve játszott utoljára, a sakk neki nem sport, nem is játék, inkább alkalmi időtöltés, két sakkozó íróbarátja van, egyszer megismerkedett egy valódi nagymesterrel. Mindketten belefáradnak a hatvannégy mezős tusakodásba.

Még délután „eltévedtek” a házban, rányitottak a toronyfeljáróra, amelyik a hatodik emeletig vezetett csigavonalban, a nagy torony mellvédjéig. Pompás a körkilátás, ordas a szél, a Palota körül semmi pára, a hegyek körben a rozsdavörös száz árnyalatát mutatják.

Vasárnap reggelre szemerkélő, aztán szakadó eső, a reggelihez pezsgő, ilyen Viola és Lőrinc ritkán élvezhet, most egy-egy pohárral azért „elviselnek”. A távolabbi Szent István barlanghoz menetelnek, alig több negyedóránál, a hideg, hegyi esőben bőrig áznak. A barlangi csoporthoz nem öt, de huszonöt fő gyűlik össze. Az István a látványos bükki barlangok egyike, kutya fedezte fel, nem egyetlen a bar-

langok sorában, az eseményt a *Kutyalyuk* nevezet őrzi. Szép cseppkőképződmények, az idő és a csepegő víz évezredes művei. Az emberi fantázia a mesevilágból hívott segítségül neveket: Jancsi és Juliska, a karmester és a zenekar, a mamutfog, a tündérpalota, sőt pagoda. Aztán: a koponyák egymás fölött, a medúzák egymás mellett. A cseppkő érinthetetlen, érintésre megáll a növekedése, pedig nehéz megállni, hogy az ujjával ne érintse a látogató a hideg, nyirkos, élőnek ható – mert növekvő – mégis holt jelenségeket. Valójában a vízcsepp a mozgó, ha nem is élő (?), és az emberi fantázia. Mindez „barlangsötétben”, amely csak a vezetések perceiben erősödik pislákolássá. Denevér azért lakja a barlangot, ott lóg a fejük fölött, szép számban, télre egész kolónia lesz belőlük, téli álmukban a szívük percenként egyet dobban, azért tudomásul venni ezt sem könnyű. A denevér és sokszor nálánál nagyobb árnyéka ugyanazon a két pici kézen-lábon (?) himbálózik.

Viola és Lőrinc most mégis rohan be Miskolcra, sőt, keresztül a városon, Tapolcára. Viola valóban a várost jól ismerő elszármazottként magyarázza Lőrincnek a magyarázhatókat és a megérthetőket. Tapolca szép kertváros volt és maradt, de most csak az út menti, elegáns arcát látják, meg a domboldalra húzódó villasorokat. Céljuk a Barlangfürdő, amelynek a nyitott része télnek menet már nem működik. Iskolai szünet van, eső és szél, a gyermeknép szabadtéri programja mára szünetel, marad a Barlangfürdő. Óriási a nyüzsgés, a zsvaj, a sivalkodás. A vizet mindvégig „hűsnek” érzik, a sziklák ott lógnak a fejük fölött, Viola derekasan küzd a klausztofóbia ellen, vagy legalább is jó képet vág a vásári hangulatot árasztó tömegjelenetekhez. Lőrinc felidézi, amikor alig tucatnyi vendég „tudott viselkedni” a csöndes vízi zugokban. A kerek medencében hárompercenként koromsötét lesz, ilyenkor orozslánbögésszerű gyermektombolás tör ki, már várják a harmadik percek. Az öltözőben kétszeres a férőszám, végre az előcsarnokban isznak egy baráti kávét. Tapolcából (a tóból, a parkból) annyit látnak, hogy elhatárolják, egyszer direkt ide kell látogatni.

Miskolcra visszaérve első cél a Mindszenti templom, ritka szép, barokk épület és gazdag berendezés, pompás oltárkép. Mindszent szerény falu volt az Avas alján, aztán Miskolc benyelte. Séta a belvároson át, amely őrzi a régít, eredeti és megújult formában, meg sok funkciót váltott kockatornyot. A főutca hangulata azért így is hiteles, rajta palotácskák, a háttérből templomtornyok intenek, az Avas is lenéz a sétálóra. Majd holnap délután részletesebben, ma prózai program van „oda-haza”: borkóstoló. Vagyis szakszerű borológiai előadás, csak hozzáértőknek. Igyekeznek le a pincébe, ahol már tart a székfoglaló előadás, tizenkét vendéget vártak, negyvenen érkeztek, a bemutatásra hozott borból inkább cseppen, mint csurran. Az előadó bizonyára jól felkészült (bár nem ennyi szomjas hallgatóra!), főként tengerentúli borokról elmélkedik (ausztrál, új-zélandi, argentin, két francia). Roppant érdekes, bár csak nyelvük hegyére jut egy-egy cseppnyi, bizonyító erejű ital.

Cserébe viszont mind felfalják a sajtot, almát, aszalt szilvát. Ma fehérbornap volt, holnap vörösbarnap lesz, lehet, hogy nélkülük.

Reggel figyelik a „napórát”: a hajnalt a hegy tetején sarló formában megjelenő viláosság jelzi, a kora reggelt a sziklákat „megvilágosító” fénykifli, az igazi reggelt, amikor a völgyön végigömlik a napsugár, és betöfög a miskolci 5-ös busz. Akkor már indulnak a reggelihez fölterített Hunyadi-terembe.

Hétfőn vendégük támad, mégpedig Viola bátyja, István (Lőrincnek „István öcsém”!), a miskolc-diósgyőri őslakos, jön megszokott lillai wellness-fürdőzésre. Nekik ez kellemes vízi játszadozás, Istvánnak, a „talpig sportembernek” afféle magára vállalt kiegészítő edzés. Viola és Lőrinc ott is hagyja idővel hűtlenül (ha nem is cserben, de a vízben!), és berobognak a szeszélyes busszal a városba.

Keresik, megtalálják Déryné ifiasszony sírját a Szent Anna temetőben, szép fehér márványobeliszka, a feliratot illenék újrafesteni. Most aztán igazán: „Mit szólsz, Miskolc?!” – Viola tervez és vezet, fel az Avas-hegyre, a sokat megélt (és a megélésből megújult) kilátóra, amelyik (mint mondják) alaposan kileng a tornyával, afféle antennaként viselkedik (ők persze ezt nem is érzékelik, nem is látják, de azért tudomásul veszik). A kilátás megéri a busztúrát, bár Lőrinc nem látja „a másik Lőrinc” szobrát, aki az Avas-hegyet gyerekkorában „a Vas-hegynek” nevezte, híven, hogy a rajongott magaslat vasból van. A kilátó első emeletéig szabad a feljárás, már itt is orkán tépi a nézelődőt, ellátnak a Tátráig, amely havas homlokkal köszön, de hát közel a Tátra is, közel a tél is.

Az Avas harangtornya negyedóránként ad hírt magáról, jó volna meglesni az óraművet, de most csak a fülnek szól. Hasonlóképpen zárva az évszázados református templom is, csak vezetővel látogatható, most a reformáció emlékünnepe közeledik, van esély a megtekintésre. Az avasi temető vonzó-megrendítő együttes a múlt Miskolcáról és a magyar történelemtől, a halmukat vesztett, de sorba rendezett sírkövek sokat elregélnek szívnek és érznek, s még akár a humorérzéknek is. A díszes kapu közelében Palóczy László és Szemere Bertalan sírja, emlékoszlopa tekint le a városra.

Elképednek a Szinva mellett, hol elbúvik a patak-folyó, hol előtűnik, ügyesen alakították partját, hídjait. Egy padon, a patakparton három miskolci lány fecseg, vidáman, fiatalosan, – bronzból. Szemrevalók, megkocogtathatók. A Hősök tere az övéké is, főként persze Violáé, a tér díszé – kétségtelen! – a Földes Ferenc Gimnázium, ide járt Viola iskolába, ide szeretett volna tanárként visszatérni, de az élet másfelé sodorta, más város más iskolájának a tanoszlopa lett, – máig sajnálja.

A főutcán végigböngészik a könyvesboltokat, Lőrinc érdeklődik, kapható-e a nevével jelzett könyvek közül valamelyik, a boltos közli, volt több is, de mind elfogyott, Lőrinc elégedetten köhécse. Megnyugtatóan most Kisgergely következik, „a világ legjobb fagyaltosa”, kérdezzék meg Violát. Kinn nagy a hideg, a kehelyben

jéggombócok, a miskolci születésűek elégedettek. Tarka fények gyúlnak a főutcán, fejük felett a tilos-piros lámpa, szemközt tépett, fekete felhők. Megállnak, úgy nézik a jelenséget. Mire hazaérnek: vacsora, halak és más vadak garmadája, utána pedig – mi más?! – egy kemény sakkparti.

Lillafüred – a látogató meghökkenve veszi észre – akár egy elvarázsolt kastély. Az építői is annak szánták, Mátyás király korát, hangulatát álmodták vissza, a király, a királyné és udvartartása vadászik, lakomázik, törököt hódoltat, teszi, ami a király dolga. A színpompás ólomüveg ablakokon a Trianonban elcsatolt magyar városok képei, címerei, íves ablakkeretek, faragott bútorok. Mátyás terem, Beatrix terem, Anjou terem – ámulni, szórakozni, tárgyalni valók.

Ma kedd, megint Avas, bejelentésre, maga a tiszteletes úr vezeti őket végig a gótikus templomon, amely a XIV. század óta volt figyelő és szenvedő tanúja mindannak, ami a Kárpát-medencében zajlott. Megfogyatkozott, megszépült, falain olyan személyekről tudósítanak táblák, akik nevét az első szigorlathoz készülőben hallották először (Miskolci Csulyak István, Dévai Bíró Mátyás és számos más protestáns írástudók).

A református fellegvár után a görögkeleti (a pravoszláv) felé vezet útjuk. A görögség szerepe évszázadokon át volt fontos a város életében, gazda(g)ságában, kultúrájában. Ott állnak a pompás templom közepén. Az ikonosztázon nyolcvannyolc ikon, orosz festő, osztrák festő, bizánci stílus, barokk pompa, arany ornamentika, a görögök azért máig módosak maradtak. A templomnak Katalin cárnő is ajándékozott egy csodatévő fekete Madonnát. Szóba kerül a Szentháromság, amelyet ők másképp értelmeznek és ábrázolnak, mint a nyugati keresztények. A kóruson orgona nincs, szertartásaikon hangszeres zene nincs, csak ének, a kórus állapota romlik, tartson ki még a görögök pénze!

Nyargalnának vissza az Anna-barlangba, de a villamos hirtelen fékez, három utas is a földre zuhan, leszállás, mentők, végül mégiscsak célhoz érnek. Anna a barlang felfedezőjéhez közelálló személy volt, az 50-es években mégis elvették a nevet, Petőfi-barlang lett, és többen ma is így használják. (El kell olvasni, mit írt róla Sándor az Úti levelekben!) Fiatalabb barlang, mint az István, kevés benne a cseppkő, de a megkövesedett (elmeszesedett) növény szárak különös formációkat hoztak létre. A legkülönösebb a Jézus Szíve nevet viselő alakzat, amely egy időben a barlangkapolna díszüel szolgált. Egy másik képződmény a Paradicsomba invitál, Éva fáját mutatja, némelyek még a kígyót is látni vélik rajta.

Ami a múltkor elmaradt: belátogatnak a felső-hámori kis temetőbe, itt nyugszik Hermann Ottó, családi környezetben, sokat tett a magyar népelet, halászat megismertetéséért, erdőért, madárért, a természet értéséért, szeretetéért. Sírkövén a „haldokló sas”, ahogy ő maga megálmodta. A közelében pedig emlékoszlop, a Fazola-család tiszteletére: Henrik vasműves volt, az ómassai kohó tervezője és

működtetője, fia, Frigyes a Hámori-tó létrehozója (mármint a Garadna-patak tóvá duzzasztója, a víz munkába állítója a vasmű szolgálatában). Sírjuk már elenyészett, emlékük jelenvaló.

De hát nincs Lillafüred Hámori-tó nélkül, végigandalognak a parti úton, amely hamarosan ösvénnyé keskenyedik, a tóból is patak lesz. Viola buzdít, el is poroszkálnak az Őskohóig. Mai szemmel meghökkenítő építmény, kétszáz éve kiváló műszaki-építészeti megoldás lehetett, bekukkantanak a tűzleső nyíláson, nyilván itt lapátolták be a felaprított vasércet (vajon hogy fért be?). Mérete, robusztussága máig tiszteletet ébreszt, oldalánál három buga, az öntés alján megdermedt salakvas, ma szobor (nem rosszabb, mint némely köztéri).

Közben a sakkasztalt (mindkettőt) elfoglalták, a következő kihívásra máskor-máshol kerítenek sort. Még lemenni a parkba, Viola megöleli a vidrát, remekül mutatnak egymás oldalán.

És szerdán arra ébrednek, hogy „utolsó reggeli”, utolsó fuvolaszó. Viola elúzi Lőrincet, a csomagolás az ő asszonyi dolga, Lőrinc a parkban sziklát fényképez, kis híján szakadékba csúszik. De most már mindegy, vége ennek az idénre rendelt Lillafürednek, számba veszik, mi mindent nem láttak most erdőben és városban, ami pedig kötelező látnivaló, és amiért hamarosan újra be kell kopogtatni Lilláékhoz, Mátyásékhoz, Lutráékhoz. Muki kocsni négy napig tűnődött a parkszéli parkolóban, munka nélkül, de most már újra útnak indul, alagúton át, sziklák alatt, Miskolc felé, hazafelé.

Szíki Károly

Medáliák egy földváron 2. rész

Alábukom, elalszom, álmodom, hogy
fenn a mennyezetről lesem magam,
amint a fiatal asszony-anyám
torkomra nyomja ujját.
Még fölbredek, még ébren vagyok,
vagyok, aki vagyok, készen a menésre.
Istálló ménesre vetem a tekintetem,
el innen!- csattogja nekem. Szárnyam,
mint egy szánnyom, küldöm megkéssett
téli postámon hideg éjjelen, melyen
a melaszt vittük apámmal
'56 október vége volt.
Titok, s holt...

Egy birodalom cinkos mosolyával,
arcomra fagyott kérdéssel kérdezem,
megfestendő kopókkal fél térden, hogy
hazudnak az útonálló évtizedek alattam?
❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖

Part alatt fürdők menet-jövet,
Vörös-kék ölyvek jönnek.
Földvári Golgota, ha vállaltam
vállamon viszem nyakkendőm,
fehérgalléros titokminiszterem,
a sajgó csengőfrászos múltat,
minden látomást, Kiss Tamást.
❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖

A csúcson is tündököl a puszta
a Szaharában, őszám zavarában,
a Grand Canyon szurdokjában
ott van a földvári puszta, mert
viszonyítható kincs valamihez,
a Hargita ormához, Moldvához,
Kolozsvár királyi házához.
Zsiványkaszinó lett a reneszánsz múlt része,
szivárványtapétával színezem készre